

Sygn. akt III UK 306/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania A.K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.

o zasiłek chorobowy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 października 2019 r.,

skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w W.

z dnia 29 marca 2018 r., sygn. akt VIII Ua (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w W. , wyrokiem z dnia 23 stycznia 2018 r. oddalił odwołanie A.K. od decyzji: z dnia 28 czerwca 2017 r. odmawiającej jej prawa do zasiłku chorobowego za okres od dnia 10 maja 2017 r. do dnia 22 czerwca 2017 r.; z dnia 17 lipca 2017 r. odmawiającej jej prawa do zasiłku chorobowego za okres od dnia 23 czerwca 2017 r. do dnia 20 lipca 2017 r. oraz z dnia 28 września 2017 r.

odmawiającej jej prawa do zasiłku chorobowego za okres od dnia 21 lipca 2017 r. do dnia 22 sierpnia 2017 r.

Sąd Rejonowy ustalił, że A.K. w okresie od dnia 2 października 2015 r. do dnia 25 kwietnia 2016 r. podlegała dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności (gabinet fizjoterapii „F.”). W okresie od dnia 26 kwietnia 2016 r. do dnia 24 kwietnia 2017 r. wnioskodawczyni pobierała zasiłek macierzyński z tytułu urodzenia syna i podlegała jedynie ubezpieczeniu zdrowotnemu. W okresie od dnia 13 maja 2016 r. do dnia 25 kwietnia 2017 r. wnioskodawczyni zawiesiła prowadzenie pozarolniczej działalności.

W dniu 25 kwietnia 2017 r. ubezpieczona wznowiła działalność gospodarczą. Jednocześnie dokonała zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych, zdrowotnego oraz dobrowolnego chorobowego. A.K. opłaciła składkę od minimalnej kwoty stanowiącej najniższą podstawę wymiaru składek. W okresie od dnia 10 maja 2017 r. do dnia 26 maja 2017 r., od dnia 23 czerwca 2017 r. do dnia 20 lipca 2017 r. oraz od dnia 21 lipca 2017 r. do dnia 22 sierpnia 2017 r., wnioskodawczyni przebywała na zwolnieniu lekarskim.

W ocenie Sądu Rejonowego, z brzmienia art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 645; dalej jako ustawa zasiłkowa), wynika, że ubezpieczony nabywa prawo do zasiłku chorobowego po upływie 90 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego - jeżeli jest ubezpieczony dobrowolnie. Osoba prowadząca działalność gospodarczą nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w okresie zawieszenia prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Sąd dodatkowo podał, że w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego ubezpieczona nie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalno - rentowym z tytułu działalności gospodarczej. W tym okresie podlegała bowiem obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego.

Okres pobierania zasiłku macierzyńskiego nie jest traktowany jak przerwa w ubezpieczeniu chorobowym, pod warunkiem, że w tym czasie działalność

gospodarcza była nadal prowadzona. W stanie faktycznym niniejszej sprawy, od dnia 13 maja 2016 r. do dnia 24 kwietnia 2017 r., w stosunku do ubezpieczonej, w ocenie Sądu nastąpiła przerwa w okresie podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Dlatego prawo do zasiłku chorobowego ubezpieczonej jest uzależnione od 90 - dniowego okresu ubezpieczenia chorobowego. W związku z powyższym, Sąd Rejonowy uznał, że ubezpieczonej nie przysługuje prawo do zasiłku chorobowego.

Od powyższego wyroku apelację wniosła wnioskodawczyni.

Sąd Okręgowy w W., wyrokiem z dnia 29 marca 2018 r., oddalił jej apelację od wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 23 stycznia 2018 r.

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd pierwszej instancji prawidłowo ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy, stosując przy tym odpowiednią kwalifikację prawną, którą Sąd Okręgowy podzielił i uznał za prawidłową.

Istotą przedmiotowego sporu było rozstrzygnięcie czy wnioskodawczyni prowadząca działalność gospodarczą nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w okresie zawieszenia prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Tym samym okres pobierania zasiłku macierzyńskiego, w którym była zawieszona działalność gospodarcza, stanowi przerwę w ubezpieczeniu chorobowym. Ustalenie to miało bowiem przesądzić, czy wnioskodawczyni przysługuje zasiłek chorobowy za czas niezdolności do pracy, albowiem nie upłynął wymagany przez art. 4 ustawy zasiłkowej okres wyczekiwania 90 dni nieprzerwanego podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu, do którego wnioskodawczyni ponownie się zgłosiła w dniu 25 kwietnia 2017 r.

Zdaniem Sądu Okręgowego, prawidłowo zastosowano art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej, uznając, że nie wystąpił wymagany przy dobrowolnym ubezpieczeniu chorobowym upływ wymaganego okresu tzw. wyczekiwania, tj. 90 dni od dnia 25 kwietnia 2017 r., a pierwsza niezdolność do pracy nastąpiła już w dniu 10 maja 2017 r. Sąd Okręgowy przyjął, że w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego ubezpieczona nie mogła podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalno - rentowym z tytułu działalności gospodarczej. W tym okresie podlegała, bowiem obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu

pobierania zasiłku macierzyńskiego. Ubezpieczona w tym okresie nie mogła również podlegać dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu, bowiem zgodnie z treścią art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300, dalej jako ustawa systemowa) dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu podlegają na swój wniosek osoby objęte obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4, 5, 8 i 10 ustawy systemowej. Jednakże osoba pobierająca zasiłek macierzyński, a która w dalszym ciągu prowadzi działalność gospodarczą, mimo tego, że faktycznie nie opłaca składki, podlega ubezpieczeniu chorobowemu na podstawie art. 14 ust. 3 ustawy systemowej, który stanowi, że za okres opłacania składek uważa także okres pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną oraz zasiłków. Warunkiem zastosowania art. 14 ust. 3 ustawy systemowej jest prowadzenie działalności gospodarczej w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego.

Osoba prowadząca pozarolniczą działalność podlega ubezpieczeniom od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszone na podstawie przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Przepis art. 13 ust. 4 ustawy systemowej jednoznacznie wyłącza podleganie ubezpieczeniom społecznym, w tym chorobowym, okres, w których działalność gospodarcza była zawieszona. Okres zawieszanie działalności gospodarczej w trakcie pobierania zasiłku macierzyńskiego, nie może w związku z powyższym stanowić okresu opłacania składki na ubezpieczenie chorobowe w myśl art. 14 ust. 3 ustawy systemowej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 385 k.p.c.

Skargę kasacyjną wniósł pełnomocnik wnioskodawczyni, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w części oddalającej apelację od wyroku sądu pierwszej instancji.

W podstawach skargi kasacyjnej wskazał na naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie: (-) art. 14 ust. 3 ustawy systemowej, przez błędną

wykładnię, skutkującą bezpodstawnym niezastosowaniem, polegającą na przyjęciu, że przepis ten stanowi podstawę dla podlegania ubezpieczeniu chorobowemu w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego z tym zastrzeżeniem, iż warunkiem tego podlegania jest prowadzenia pozarolniczej działalności (jej nie zawieszenie) w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego oraz podczas, gdy dokonując prawidłowej wykładni Sąd Okręgowy winien był przyjąć, że okres pobierania zasiłku macierzyńskiego jest nie tyle okresem ubezpieczenia chorobowego, co stanowi „okres zrównany” z okresem ubezpieczenia chorobowego i to bez względu na to, czy w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego pozarolnicza działalność była przez wnioskodawczynię prowadzona, czy też została w tym okresie zawieszona; (-) art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej, przez jego bezpodstawne zastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, że wnioskodawczyni, będąca osobą prowadzącą pozarolniczą działalność, która w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego zawiesiła ją, a po jego zakończeniu powróciła do jej wykonywania i zgłosiła się do ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, w tym dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego - nie ma prawa do zasiłku chorobowego w przypadku powstania niezdolności do pracy przed upływem 90 dni od dnia tego zgłoszenia z uwagi na nieprzebycie „okresu wyczekiwania”.

Mając powyższe na uwadze, wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części i rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego oraz o kosztach zastępstwa procesowego na rzecz skarżącej według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i orzeczenie co do istoty sprawy oraz kosztów postępowania przed sądami powszechnymi i kosztów postępowania kasacyjnego wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie, wobec braku oparcia skargi kasacyjnej na podstawie naruszenia przepisów postępowania, zakres kognicji Sądu Najwyższego wytyczyły zarzuty podniesione w ramach kasacyjnej podstawy naruszenia prawa materialnego. Jednocześnie wskazane podstawy oznaczają, że Sąd Najwyższy z

mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany poczynionymi w toku procesu ustaleniami faktycznymi.

Istotą przedmiotowego sporu było rozstrzygnięcie, czy w przypadku wnioskodawczyni prowadzącej pozarolniczą działalność, przez okres pobierania zasiłku macierzyńskiego, jeżeli jednocześnie doszło do zawieszenia prowadzenia tej działalności na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, okres pobierania zasiłku macierzyńskiego stanowi przerwę w ubezpieczeniu chorobowym?

Odpowiedź na to zagadnienie została udzielona przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 11 lipca 2019 r., III UZP 2/19 (LEX nr 2694497), zgodnie z którą rozpoczęcie pobierania zasiłku macierzyńskiego przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność, która uprzednio została objęta dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym powoduje ustanie ubezpieczenia chorobowego (art. 9 ust. 1c w związku z art. 14 ust. 2 pkt 3 w związku z art. 11 ust. 2 ustawy systemowej). Oceniając przez pryzmat treści uchwały i argumentacji zawartej w uzasadnieniu do niej, podniesione przez skarżącą zarzuty należy przyjąć, że nie zasługują one na aprobatę.

Ponowne objęcie dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym może nastąpić dopiero po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego, co rodzi po stronie osoby prowadzącej pozarolniczą działalność konieczność ponownego złożenia wniosku o objęcie jej dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym. O ile osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą podlegają obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności, o tyle objęcie ich dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym następuje od dnia wskazanego we wniosku o objęcie tym ubezpieczeniem, nie wcześniej niż od dnia, w którym wniosek został zgłoszony (art. 14 ust. 1 i 1a w związku z art. 36 ust. 3 i 5 ustawy systemowej). W wyroku z dnia 29 marca 2012 r., I UK 331/11 (OSNP 2013 nr 5-6, poz. 68), Sąd Najwyższy stwierdził, że wykładnia językowa art. 11 ust. 2 oraz art. 14 ust. 1 i 1a ustawy systemowej wskazuje na konieczność złożenia przez ubezpieczonego odpowiedniego wniosku jako warunku objęcia dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym. A zatem regulacja zawarta w art. 14 ust. 1 i 1a ustawy systemowej

wymaga każdorazowo, gdy dochodzi do ustania ubezpieczenia chorobowego z przyczyn określonych w art. 14 ust. 2 tej ustawy - celem ponownego objęcia dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym - złożenia przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność nowego wniosku. Podkreślenia wymaga, że ubezpieczenie chorobowe dla osób prowadzących pozarolniczą działalność jest ubezpieczeniem dobrowolnym, a więc samo wznowienie wykonywania tej działalności w przypadku zawieszenia jej wykonywania (art. 36a ust. 1 i 4 ustawy systemowej), powoduje, że „odżywa” automatycznie jedynie ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz wypadkowe. To osoba prowadząca pozarolniczą działalność decyduje każdorazowo czy chce podlegać ubezpieczeniom dobrowolnym i w jakim zakresie bowiem ustawa systemowa nie przewiduje „zawieszenia podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu”.

Innymi słowy w sytuacji określonej w art. 9 ust. 1c ustawy systemowej z mocy prawa ustaje tytuł do podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu, ponieważ nie jest możliwe wówczas podleganie z tytułu prowadzonej działalności pozarolniczej obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. Tym samym Sąd Najwyższy podzielił stanowisko wyrażone w wyroku z dnia 7 grudnia 2016 r., II UK 478/15 (LEX nr 2198198) oraz uchwale z dnia 25 października 2018 r., III UZP 8/18 (LEX nr 2568420), że dobrowolne ubezpieczenie chorobowe osoby prowadzącej pozarolniczą działalność ustaje z dniem nabycia prawa do zasiłku macierzyńskiego i nie istnieje możliwość przystąpienia do tego ubezpieczenia ani z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego ani z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności.

Mając powyższe na uwadze, brak jest podstaw do twierdzenia, że w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego albo zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego dobrowolne ubezpieczenie chorobowe uzyskuje w rozumieniu art. 13 pkt 13 ustawy systemowej status prawny obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego na (przez) okres pobierania zasiłku macierzyńskiego, który ustawodawca uznaje za okres opłacania składek na ubezpieczenie chorobowe (art. 14 ust. 3 ustawy systemowej). Obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu podlegają bowiem wyłącznie osoby wymienione w art. 11 ust. 1 ustawy systemowej, a o rodzaju tego ubezpieczenia (obowiązkowe czy dobrowolne) nie przesądza brak obowiązku opłacania składek za okresy pobierania zasiłków z ubezpieczenia

chorobowego. Nadto, ustawodawca - wyszczególniając w art. 11 ustawy systemowej osoby, które podlegają ubezpieczeniu chorobowemu - nie przewidział jednak możliwości podlegania temu ubezpieczeniu w odniesieniu do osób podlegających dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz w związku z pobieraniem zasiłku macierzyńskiego albo zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego.

Konsekwentnie zatem, prawidłowo został zastosowany art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej, zgodnie z którym ubezpieczony nabywa prawo do zasiłku chorobowego po upływie 90 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego - jeżeli jest ubezpieczony dobrowolnie. Zasadą jest, że każda przerwa w ubezpieczeniu zdrowotnym, dłuższa niż 30 dni - z wyjątkiem sytuacji określonych w art. 4 ust. 2 ustawy zasiłkowej - powoduje utratę posiadanego okresu wyczekiwania. Dlatego, by ponownie uzyskać prawo do zasiłku chorobowego, zachodzi konieczność ponownego pozostawania w ubezpieczeniu określonego czasu (okresu wyczekiwania).

Przyjmując, że okres podlegania A.K. ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego stanowił przerwę w podleganiu przez nią dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej, należy uznać, że ubezpieczona nie legitymuje się wymaganym przepisem art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy zasiłkowej stażem nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego, a jej czasowa niezdolność do pracy nie powstała w okresie trwania tego ubezpieczenia, jak tego wymaga art. 6 ust. 1 ustawy zasiłkowej. Tym samym odwołująca się nie spełniła wszystkich przesłanek nabycia prawa do zasiłku chorobowego, jak prawidłowo przyjęły sądy obu instancji orzekające w sprawie.

Nie podzielając zarzutów i wniosków kasacyjnych, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł o oddaleniu skargi kasacyjnej.

as